

1711.

10. Ludovig, Joannes Petrus: Historiam quadripartitae orationis
in systema exhibitam . . . submittat
- 11^a ^o Ludovici, Jac. Frider: De probatione illationis. 4 Secte
- 12^a, ^o C. Ludovici, Jac. Frider: De verbis sententiarum. conformibus.
3 Secte. 1711 - 1747
- 13^a ^o Ludovici, Jacobus: De effectu et obligatione laudis.
3 Secte 1711 - 1740
14. Schmeidors, Jo. Frider: De obligatione ex testamentis
imperfectis.
15. Stahl, Georg Brunster: De sterilitate foeminarum
- 16^a ^o Hrykies, Jo. Samuel: De Proprietate fundi directi.
2 Secte
- 17^a ^o Hrykies, Jo. Samuel: De probatione sponsationum.
2 Secte
- 17^c Hrykies, Jo. Samuel: De sponsationibus.
18. Hrykies, Jo. Samuel: De obligatione sponsationum.
19. Hrykies, Jo. Samuel: De litis demeritatione

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely German, covering the majority of the page. The text is too light to transcribe accurately.]

T

DM
PR

II

D

191

1,803. 1138
1747 130
4

DISSERTATIO JURIDICA
DE
**EFFECTU ET
OBLIGATIONE
LAUDI,**

QUAM
DEO T. O. M. ADNUENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSLÆ, MARCHIONE BRANDENBUR-
GICO, DVCATUS MAGDEBURGICI GUBERNATORE,

RELIQVA,
IN ILLUSTRACADEMIA FRIDERICIANA,
PRÆSIDE
DN. JACOBO FRIDERICO
LUDOVICI,

J. U. D. PROF. PUBL. ET FACULT. JURID. ADSESS.
PATRONO AC FAVTORE SVO ÆTATEM COLENDO,
d. 21. Mart. MDCCXI.

Placido Eruditorum examini submittet

DIETERICUS DANIEL COTTA,
COBURGENSIS.

HALÆ MAGDEB.

Litteris STEPHANI ORBANI, Acad. Typogr.

DISSECTATIO JURIDICA
SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO
WILHELMO
FRIDERICO

DUCI SAXONIAE, JULIAE, CLIVIAE,
MONTIUM, ANGLIÆ & VVESTPHALIÆ,

LANDGRAFIO THURINGIÆ,

MARCHIONI MISNIÆ,

COMITI HENNEBERGIÆ PRINCIPALI DIGNITATE
FULGENTI,

COMITI MARCÆ & RAVENSBERGÆ,

DOMINO RAVENSTEINII,

DOMINO MEO LONGE
CLEMENTISSIMO

FELICITATEM.

SERENISSIME PRINCEPS,
DOMINE CLEMENTISSIME,

On immerito Cicero monuit, in PRINCIPE, seu Imperatore, quatuor potissimum adesse oportere requisita, sine quibus salva ac tranquilla non possit esse Respublica, scientiam scilicet rei Militaris, Virtutem, Auctoritatem, Felicitatē. Scientiam militarem hanc ob causam requirere videtur, quia sæpius quin sæpissime accidit, quod Respublica per exterarum gentes invadatur & per ejusmodi invasionem ad statum turbidum mi-

A 2

serum-

ferumque redigatur, cui malo Princeps
scientiam rei militaris remedii præsentissi-
mi instar opponere debet, si plenariam sta-
tus publici everfionem evitare velit. Sub
virtute Cicero præter alias sine dubio intel-
ligit Artes liberales & Legum scientiam,
quæ omnino utiles sunt ad statum Reipu-
blicæ, tempore pacis, bene ordinatum ac
tranquillum inter subditos conservandum;
quod & ipse Imperator ac fundator Le-
gum Justinianus bene observavit, Impera-
toriam, inquit, Majestatem non solum ar-
mis decoratam, sed etiam Legibus armatam
esse oportere; ut utrumque tempus & bel-
lorum & pacis recte possit gubernari. Ter-
tium & ultimum denique requisitum, Au-
ctoritas ac Felicitas à prioribus descendere
videntur, ut, ubi duo priora adsunt, hæc
duo posteriora raro abesse soleant. Quod
TE attinet, SERENISSIME PRINCEPS,
omnibus notum est, TE jam à prima ado-
lescen-

lescentia & Artis & Martis studia diligen-
tissime excoluisse, armorum tamen decori
Legum ornamenta semper præposuisse, ut
adeo patria nil nisi perennem felicitatem
secuturam augurari queat. Et quidem ea
ipsa consideratio mihi calcar addidit, ut præ-
sentem Dissertationem ceu qualequale spe-
cimen studiorum meorum, quæ nunc per
biennium in hac Alma Fridericiana exco-
lere nisus sum, SERENITATI TUÆ summa
cum devotione inscriberem, quam nunc
ante pedes TUOS, SERENISSIME PRIN-
CEPS, depono, quam humillime rogans,
ut vultu clementissimo illam accipere haud
dedigneris. Ego vero DEUM optimum
maximum demississima mente, nec desinen-
dis precibus supplex oro, ut TE SERENIS-
SIME PRINCEPS ad augmentum gloriæ,
auctoritatis & felicitatis Domus Saxonicæ,
TUUMQUE SERENISSIMUM PARENTEM
JOHANNEM ERNESTUM, PATREM

A 3

PATRIÆ,

PATRIÆ, Dominum meum longe clementissimum, incolumem servare velit. DEUS omnia mala quam longissime à SERENISSIMA FAMILIA abesse jubeat! Augeatur perpetuo novis incrementis ac novo splendore Ruta ac Domus Saxonica, supraque vota omnium vigeat, floreat. Quod præterea, PRINCEPS SERENISSIME, collata non tantum in parentes, sed etiam in me ipsum clementiæ beneficia attinet, illa nullo non tempore deprædicare desinam, humillime tamen peto, ut ea in futurum etiam mihi impertiri non dedigneris, ut & fructus in me exoptatissimi redundant. Servet itaque TE DEUS, servet TE Reipublicæ ac Patriæ. Ita voveo

SERENISSIME PRINCEPS,
DOMINE LONGE CLEMENTISSIME
SERENITATIS TUÆ

Subjctissimus
Dietericus Daniel Cotta.

CONTENTA TOTIUS DISSERTATIONIS.

Derivatio vocabuli *Laudi* varia & ex parte ridicula §. I. *Scopus compromittentium* est *litium abbreviatio* & quod in *laudo* arbitri *adquiescere velint*, §. II. *Habetur idem in legibus Pandectarum* DD. vero *nullum effectum laudo* tribuunt, sed *unius contradictione omnem effectum impediri posse*, adferunt, §. III. *quia scilicet post illam contradictionem laudum non est homologatum*, §. IV. *Dubia contra hanc DD. sententiam generaliter proposita* §. V. *Methodus dicendorum*. *Divisio Arbitrorum*, §. VI. *Summi Principes*, quando in *arbitros compromittunt*, *laudo arbitri simpliciter stare tenentur*, nec *ejus effectum impedit unius ex compromittentibus contradictio*, §. VII. *unde compromissum hoc casu pure*, non vero *sub illa conditione concipi debet*, si *arbitr* aequam *sententiam pronunciaverit*, §. VIII. *Dicta exceptionem patiuntur*, si *de dolo arbitri confet*, §. IX. *Arbitr* inter *Principes* *proferre ipsi potestas non competit*, §. X. *Si plures uno eliguntur arbitri*, *eorum numerum imparem esse praestat*. *Exemplum de controversia inter Electorem Palatinum & Ducissam Aurelianensem*, §. XI. *An Principes laudo arbitri stare teneantur*, si *arbitr* non de *propriestate*, sed de *possessione pronunciaverit*? *ubi simul quaestio incidenter tractatur*, *an distinctio inter possessoria & petitoria judicia ex jure Gentium originem habeat*? §. XII. *De arbitris statutariis*, & *qualem effectum lauda ab ipsis prolata producant*? *ubi in specie de statuto Hispanico*, quoad *controversias inter cognatos obvientes*, §. XIII. *Ab arbitris juris appellandum est*, *nuda contradictio effectum sententiae non impedit*, §. XIV. *Idem intuitu Austregarum obtinet*, *a quarum sententiis ad suprema Imperii tribunalia appellatur* §. XV. *sive sint Austrega ordinationis*, sive *privilegi-*

viliatæ, §. XVI. Ab Austregis privilegiatis vero ad Austregas ordina-
tionis provocare non permittitur, §. XVII. De Arbitris à privatis con-
stitutis. De differentia inter arbitrum & arbitratorem, §. XIII. Hodie
etiam in ipsum judicem compromittere permissum & frequens est, quo casu
sententia nuda contradictione non impeditur sed appellatione opus est, §.
XIX. De laudo arbitratoris. Illius effectus per contradictionem alterutrius
partis non impeditur, reductioni tamen ad arbitrium boni viri locus datur
§. XX. modo læso probetur, §. XXI. quæ ultra dimidium esse debet, §.
XXII. quod probatur ex l. 79. ff. pro. soc. §. XXIII. De laudo arbitratorum
in specie dictorum; Huberus illud fragile esse dicit, §. 24. cui respondetur,
§. XXV. Textus qui contra effectum & obligationem laudorum adferuntur
vel adferri possunt. Primus. §. XXVI. secundus. §. XXVII. tertius.
§. XXIX. Respondetur ad textum primum & ostenditur, eum de com-
promisso apud Romanos nudo pacto inito loqui, adeoque hodie applicari
non posse §. XXIX. Adducuntur testimonia DD. nobiscum consentien-
tium, Strykii, §. XXX. Movii, §. XXXI. Schilteri, §. XXXII. An-
ronii Fabri, §. XXXIII. Andleri, §. XXXIV. Fuchsi, Böhmeri,
Carpzovii §. XXXV. ostenditur, aliam sententiam adsumi non posse
sine nota contradictionis. Locus ex Reformatione Norica nostram
sententiam confirmans, §. XXXVI. Responsio ad l. 30. ff. de oper.
liberti §. XXXVII. & ad c. 9. X. de arbit. §. XXXVIII. Suppedita-
tur nunc regula generalis de causis impugnandi sententias arbitratorum §.
XXXIX. Applicatio Regulae. Laudum impugnatur propter dolum ar-
bitri, XL. item, si arbiter inhonestum quid iussu, XLI. Ab obligatio-
ne laudi liberatur ille, qui poenam compromisso adjectam solvit, §. XLII.
Laudum reducitur ad arbitrium boni viri propter læsionem enormissimam,
§. XLIII. de quaestione: an à laudo arbitratorum appellari queat? §.
XLIV. Laudum impugnatur, si arbiter contra ius in thesi pronun-
ciavit, §. XLV. Reductio a iudice causæ ordinario, non à iudice ar-
bitri laudantis petenda est, §. XLVI. potest vero illa intra 30. annos peti,
§. XLVII. Reductio ad arbitrium boni viri habet effectum suspensivum,
si causa reductionis in continenti probari potest, §. XLVIII. appellari
etiam potest a iudice reductionis, XLIX.

DISSERTATIO JURIDICA
DE
EFFECTU ET OBLIGATIONE
LAUDI.

§. I.

Audi vocabulum, quantum nobis quidem ex evolutione textuum constat, neque in jure Romano, neque Canonico reperitur, sed recentioris latinitatis est, Carol. du Fresne *glossar. ad scriptor. med. & infim. latinit. voc. Laudum*, derivatum à laudare, id est, arbitrari, seu sententiam proferre, vel descendit illud juxta alios à Gothico *Lass*, vel *Lau*, id est, Lege, & *Doom*, id est, judicio, sive sententia, quasi dicas legitimam sententiam, ex Grotio & Vossio Struvius *S. I. C. Ex. 8. th. 102.* vel, ut lepida quoque addamus, à *Lao* flumine, quia quemadmodum illud flumen agrum Brutium à Lucanis dirimit: ita quoque lites per laudum dirimuntur, vel etiam inde, quod arbitri lites dirimentes, *lau-*
B de

de digni sint, prout philosophatur Camillus Borellus *tract. de Compromiss. §. 5. gloss. 1. num. 15.* Ipse arbiter etiam Laudator dicitur, du Fresne *d. l. voc. Laudator*, & hæcce vocabula, Laudum, laudare, posthabitis vocabus arbitrii & sententiæ, quæ in Legibus & apud probos scriptores inveniuntur, ita recepta hodie sunt, ut etiam in arbitriis controversias Principum concernentibus vulgo adhibeantur, prout hoc vel novissimum exemplum de lite inter Serenissimum Electorem Palatinum & Ducissam Aurelianensem agitata testatur, v. Joh. Christ. Lunigius *in Sylloge negot. publ. tom. 3. p. 327. & p. 438. seqq.* ubi Super-Arbitri à Papa delegati hæc subscriptione usi: *ita pronunciavi & laudavi, &c.* Cum vero vocabula sicut nummi valeant; ergo huic observationi ulterius non immorabimur.

§. II.

De effectu & obligatione Laudi nos in præsentî præcipue solliciti sumus. Mira vero hic nobis à nonnullis DD. traduntur. Scilicet, notum est & ipsa rei natura hoc ostendit, quod partes propterea in arbitros compromittant, ut quoniam Processus nostri sæpe immortales fiunt & perpetuo spirant, disceptatio causæ intra brevius temporis spatium & absque strepitu forensi finiri possit. Ad hoc obtinendum necessàrio requiritur, ut partes in sententia ab arbitro lata acquiescant, quoniam ejus fidem semel elegerunt ejusque arbitrio decisionem causæ submiserunt, unde quod semel placuit, ex postfacto in præjudicium alterius nec displicere potest, nec debet. Neque relevat, quamvis objicere velis, te non putasse, arbitrum ita fore pronunciatum; primo enim regero, sapientis non esse dicere:
non

non putaram: deinde addo, plurimos quoque, qui in foro ordinario causas tractant & sententiam adversam experiuntur, de ejusmodi casu non cogitasse, nihilominus tamen eos obligari, ut sententiæ etiam adversæ sese submittant. Quoniam itaque in omni litigio alea quædam ratione futuri eventus subest, dum quilibet sibi quidem victoriam ab initio promittit, unus vero eandem solum reportare potest; hinc semper de ejusmodi etiam casu adverso cogitare debent litigantes.

§. III.

Ergo sententia ab arbitro prolata finem controversiæ ex intentione partium imponere debet, unde eleganter Ulpianus in *l. 27. §. 2. ff. de recept. qui arbitr. recep.* Stari autem, inquit, debet sententiæ arbitri, quam de re dixerit: sive æqua, sive iniqua sit: & sibi imputet, qui compromisit. Nam & Divi Pii Rescripto adjicitur, vel minus probabilem sententiam æquo animo ferre debet. Sed quid jam DD. sentiunt? Nonnulli legis dispositioni expresse contradicunt, quo pertinent ea, quæ adnotavit ad *d. l. 27. §. 2.* Dionysius Gothofredus: Bartolus tamen appellari posse ait in *l. 9. ff. qui satisd. cogant.* Alii quidem non ita aperte obloquuntur, in effectu tamen res eodem recidunt. Adponam verba Lauterbachii in *Disp. de arbitr. compromiss.* §. 45. Unius poenitentia, inquit, an compromissum solvi possit, quæstionis est. Negat hoc Carpzov. P. 1. C. 1. D. 16. & de process. tit. 2. art. 3. n. 31. seqq. arg. *l. 35. ff. de R. J. l. 5. C. de obl. & act.* Alii vero hoc affirmant, adeo, ut actor rem & causam, super qua compromissum est factum, etiam reo invito coram judice competente in judicium deducere possit, per *l. 30. ff. de recept.* Christoph Philipp Richter part. 1.

„*Conf. 64. num. 18. Lanfranc. de arbitr. membr. 5. num. 52.*
 „*Blancus de compromiss. quest. 6. tit. de effect. n. 1. & quest.*
 „7. ita tamen, ut poena compromisso addita committatur, *d. l. 30. ff. de recept. &c.* Quod vero Lauterbachius non de eo solum casu loquatur, quando quis *ante laudum* a compromisso recedit, sed etiam de eo, si laudum jamdum prolatum est, illud colligitur ex §. *XL. dict. Disput.* ubi *num. 3.* tunc demum partes ad id cogi posse directo, ut sententiæ arbitri pareant, *si illa sententia expresse, vel tacite, decem dierum silentio fuerit homologata & approbata, l. 5. pr. C. de recept. & ex Scaccia de iudic. l. 2. c. 2. num. 436. seqq.* subjicit, actionem ex sententia ante homologationem non dari, & *unius contradictione impediri.*

§. IV.

Possent plura loca ex aliis Autoribus adducere, sed operæ pretium non esse puto, quoniam vulgo notum est, ab omnibus fere, qui Compendia juris ediderunt, hoc pro certo tradi, Auditoribusque instillari, quod laudum non habeat effectum, nisi dicto modo fuerit homologatum, sive adprobatum, & quod proinde, si alicui ex litigantibus laudum illud displicet, is per contradictionem suam omnem effectum impedire & causam ad arbitrium boni viri, id est, iudicis ordinarii reducere queat. Audiamus Dn. Schöpffer. *synops. jur. privat. tit. de recept. num. 11.* *Si a partibus,* inquit, *laudum improbatum, intra decem dies ad arbitrium boni viri, sive iudicis provocando, laudum nihil operatur, l. 76. ff. pro soc. nisi expresse dictum, laudo se stare velle, sive aquo, sive iniquo, l. 27. §. 2. ff. de recept. in qua tamen lege verba illa, quod hoc expresse dici debeat, non habentur, v. verba legis jam supra §. III. adducta.*

§. V. Mihi,

§. V.

Mihi, quod ingenue fateor, jam ab aliquo tempore circa illam doctrinam multa eaque gravia dubia orta fuerunt, & cum deprehenderim, quod etiam Dn. Præses *in doctrin. ff. tit. de recept. §. IX. & X.* de eadem dubitaverit: materia mihi digna visa fuit, ut paulo accuratius in veros Laudi effectus inquireretur. Quamvis enim DD. allegati insignes etiam effectus Laudis arbitrorum tribuere videantur, v. g. quod partes sententiæ stare debeant remora iniquitatis querela, nec a dicta sententia appellare, nec reductionem ad boni viri arbitrium petere valeant, nisi unum alterumve remedium in compromisso sibi reservaverint, v. Lauterbach *Disp. de Arbitr. compromissar. §. 39.* Ego tamen comprehendere nequeo, quomodo omnia illa cohæreant cum altera thesi, *quod effectus laudi unius contradictione intra decem dies facta impediatur*, hoc enim revera nihil aliud est, quam quod partes sententiæ stare non teneantur, sed in eorum arbitrio positum sit, utrum illi se submittere, an ab ea pro lubitu recedere velint. Quisnam ergo laudi effectus erit? Nullus. Laudum arbitri, perinde ut sententia iudicis, ut plurimum uni parti displicet; certo certius itaque est, ab hac parte homologationem non esse sperandam, sed fore, ut pars gravata intra decem dies laudo contradicat & hoc modo illius effectum impediatur. Hoc, uti dixi, fiet ut plurimum, si non semper. Ergo totum compromissum ut plurimum nullius erit momenti, & partes compromittentes scopum illum, de quo in §. II. dixi, non attingent, nam laudum non erit litis finis, sed revera ejusdem initium. Crederesne homines tam inspidos reperiri, qui hisce suppositis in arbitros

bitros compromitterent? melius certe esset, iudicem mox ab initio adire, quam compromittendo tempus & operam perdere.

§. VI.

Non ergo videtur, quod salva dissentientium auctoritate dictum, thesin illam de impediendis laudi effectibus per contradictionem alterutrius partis ita simpliciter admitti posse. Sed cum e contrario etiam contra sententias arbitratorum gravantes legitima remedia (quæ nudis contradictionibus opposita sunt) simpliciter denegari nequeant; ergo, ut omnis confusio evitetur, tota materia iuxta diversa arbitratorum genera distincte pertractanda erit. Arbitri sunt vel *statutarii*, vel *iuris*, vel *compromissarii*, & hi iterum vel *arbitri in specie*, vel *arbitratores*. Deinde etiam hoc non est prætermittendum, quod arbitri vel constituantur ab illis, qui *superiorem in his terris non agnoscunt*, vel a *civilibus in Republica viventibus*. De singulis seorsim, & primo quidem de Arbitris ab illis constitutis, qui summo iure gaudent & iudicem plane non agnoscunt inter homines:

§. VII.

Hi scilicet eo ipso, dum nemo est, qui eorum controversias pro imperio terminare possit, & quoniam ad arma statim provolare sæpe periculosum est, ad arbitros eligendos per indirectum necessitate quadam compelluntur. Exempla antiqua ejusmodi arbitratorum non pauca recenset Hugo Grotius *de Jur. bell. & pac. l. 2. c. 23. §. 8.* neque recentiora desunt. Imo juxta ejusdem Grotii sententiam utile esset & quodammodo factu necessarium, conventus quosdam haberi Christianarum potestatum, ubi per eos, quorum non interest, aliorum

rum controversiæ definiantur: imo & rationes inean-
 tur, cogendi partes, ut æquis legibus pacem accipiant.
 Quæritur nunc, quisnam sit effectus & quænam obliga-
 tio laudi ab ejusmodi arbitro prolata? & annon alter ex
 partibus disceptantibus pro arbitrio nuda contradic-
 tione interveniente omnem laudi effectum impedire que-
 at? Neminem hîc fore spero, qui ferio doctrinam de
 homologatione Romana, prout nostri eam vocant, ap-
 plicare velit. Quanquam vero etiam, inquit idem Gro-
 tius *l. 3. c. 20. §. 46. mun. 2.* de talibus arbitris, in quos
 compromissum est, lex civilis statuere possit, & alicubi
 statuerit, (de quo nos deinde agemus,) ut ab iis provo-
 care & de injuria queri liceat; id tamen inter Reges ac
 populos locum habere non potest. Nulla enim hîc est
 potestas superior, quæ promissi vinculum aut impedi-
 at, aut solvat. Standum ergo omnino, sive æquum, sive
 iniquum pronunciaverint, ita, ut Plinii illud huc recte
 aptes: *summum quisque cause sue judicem facit, quemcum-
 que eligit.* Aliud enim, addit, est de arbitri officio, ali-
 ud de compromittentium obligatione quaerere.

§. II X.

Recte etiam ex eodem fundamento observat Pu-
 fendorffius *de I. N. & G. l. 5. c. 13. §. 4.* pactum illud, quod
 summi imperantes in arbitrum compromittunt, pure
 conceptum esse debere, quod velint stare ea sententia,
 quam arbiter pronunciaverit; non autem sub hac con-
 ditione, *siquidem equam iste sententiam pronunciaverit.*
 Nam hoc modo, subjungit, ubi super æquitate senten-
 tiae alteruter litigantium dubium moveret, ad alium fo-
 ret arbitrium eundum, qui super ista cognosceret. De cujus
 æquitate si iterum ambigeretur, alius esset constituen-
 dus

dus arbiter, & sic in infinitum. Et post pauca dicit, ex his quoque petendam esse rationem illius apud *Quintilianum declam. 372. Iudicia iudicis rescindi non possunt.* Id quod etiam, pergit, in civitatibus obtinet, ubi partes ultro in arbitrum compromiserint, siquidem disceptetur super causa quam quocunque modo componi Rectorum civitatis nihil intersit. Quod si tamen alicubi ab hisce quoque licet provocare, id ex Jure positivo est, de quo suo loco videbimus.

§. IX.

Patiuntur tamen & ea, quae de arbitris à summis imperantibus per compromissum constitutis attulimus, in certo casu exceptionem, quam verbis summi *Pufendorffii d. l.* iterum exponere lubet. Quod dicitur, inquit, standum esse sententia arbitri, siue aequum, siue iniquum pronunciaverit, id cum grano salis est accipiendum. Nam uti ideo quidem à compromisso resilire non licet, quod contra nos fuerit pronunciatum, utut ipsi largius de causa nostra sperabamus: ita tunc sane arbitri sententia nos non stringet, si manifeste adpareat, ipsum cum altera parte colludere, aut ab eadem donis corruptum, aut pactum in fraudem nostram inivisse. Nam qui aperte ad alterutram partem sese adplicat, arbitri personam gerere amplius nequit. Idem est, si arbiter cum utraqve parte colludat. Unde vanum reputatur compromissum *Maximiliani & Venetorum in Leonem X. Pontificem*, dum singuli separatim & clam cum eo pacifcebantur, ne laudum pronunciet, in quod ipsi non consenserint, *Pufendorff. loc. cit.*

§. X.

Quod addit *Grotius d. l. 3. c. 20. §. 47. num. 1. & 2.*
in ar-

in arbitri officio spectandum esse, an electus sit in vicem iudicis, an cum laxiore potestate, & quod in dubio hæc potestas laxior non debeat intelligi, quia in dubiis quod minimum est, sequimur: & quod præcipue id locum habeat inter summam potestatem obtinentes, qui cum iudicem communem non habeant, arbitrum censendi sunt adstrinxisse iis regulis, quibus Iudicis officium adstringi solet: illud paulo obscurius dictum esse videri poterat. Explicat vero hunc locum Pufendorffius d. l. 5. c. 13. §. 5. de eo casu, si vna pars nititur jure stricto, altera autem ejusdem mitigationem & remissionem ex humanitate & misericordia postulat, seu ad æquitatem provocat. Æquitas itaque hic non significat dextram Legum interpretationem, quæ ab omni Iudice etiam inferiore adhibenda; sed rigidi iuris mitigationem ex dictato virtutum humanitatis, caritatis, misericordiæ & similibus, quæ solum summo Iudici & Legislatori competit, non inferiori, neque arbitro, nisi in specie in compromisso ejus mentio facta fuerit. Quemadmodum itaque arbiter à privatis constitutus regulariter sequitur leges civiles, quibus litigantes sunt subiecti: ita, qui pronunciaturus est inter eos, qui communes leges civiles non agnoscunt, jus naturale pro norma habebit. Quod si vero juxta hoc pronunciavit: partes laudo simpliciter stare tenentur, prout supra §. VII. dictum.

§. XI.

Ceterum & hoc recte monet Pufendorff d. l. 5. c. 13. §. 4. *in fin.* si plures vno arbitri sumantur, præstare, vt sint numero impari, ne si ipsis dissentientibus pares sint sententiæ, res non possit inveniri exitum. Observabant hoc compromittentes in causâ prætensiones Du-

C

ciffæ

cissæ Aurelianensis contra Electorem Palatinum concernente, unde juxta tenorem *Instrum. Pac. Ryswic. art. IIX. & artic. separat. eidem Instrum. pac. subnexum* Imperator & Rex Galliaë quidem Arbitri constituebantur, quoniam vero simul facile prævideri poterat, hosce arbitros difficulter admodum in idem placitum esse consensuros, in eventum discordiæ Papa Romanus tanquam Super-Arbitrator eligebatur. Cognita deinde causa Delegatus Cæsareus Electorem Palatinum absolvēbat, Gallicus condemnabat, Delegati Super-Arbitri absolutionem confirmabant, addita certa declaratione, prout videre est apud Lunigium *Sylog. negot. publ. tom. 3. pag. 438. seqq.* Huic laudo ita declarato partes stare tenebantur, unde in fine Laudi Papalis hæcce formalia adhibita: *Et secundum prædictas Arbitrales sententias prolatas à Dominis Delegatis Cæsarea Majestatis & Regis Christianissimi in ea parte, in qua huic nostræ sententiæ & laudo sunt conformes, confirmamus, in parte vero contraria revocamus, perpetuumque silentium desuper utrique Parti imponimus, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, laudamus ac definitive sententiamus, non solum promisso, sed & omni alio meliori modo.*

§. XII.

Sed quæritur, an summi Imperantes compromittentes laudo arbitri stare teneantur, si ille non de principali negotio, sed de possessione solum pronunciaverit? Negat quæstionem simpliciter Grotius de *J. B. & P. l. 3. c. 20. §. 48.* ex ratione, quia possessoria judicia juris civilis sunt, jure autem Gentium jus possidendi dominium sequitur. Ideo, dicit, dum causa cognoscitur, nihil est innovandum, tum ne præjudicium fiat, tum quia diffici-

difficilis est recuperatio. Livius in historia disceptatorum inter populum Carthaginensem & Masinissam, *Legati*, inquit, *Jus possessionis non mutarunt*. Adprobat hoc Grotii adsertum Pufendorff *de J. N. & G. l. 5. c. 13. §. 6.* interim tamen hoc addit, quod quamvis arbiter de possessione pronunciare non possit, ille tamen dispicere nihilominus debeat, uter possessor sit, ut intelligat, cui nam potissimum onus probandi incumbat, quippe cum petitoris sit, suam intentionem liquido demonstrare, possessori autem sufficiat, istius argumenta confutasse, nisi quod quandoque conveniens sit, saltem ex superabundanti, possessionis suæ titulum ostendisse. Circa hanc materiam quodammodo lapsus esse videtur Zieglerus *in not. ad Grot. l. 3. c. 20. §. 48. verb. nam possessoria judicia juris civilis sunt*, dum statuit, possessoria judicia, præsertim si de summariissimo quæstio fuerit, rationem ex jure gentium derivatam habere, dum scilicet in eum finem de possessione pronunciatur, ut interim quietæ sint partes, nec ad arma veniant. Hoc vero cavere, præcipuum esse negotium arbitrorum bello hinc inde flagrante, præsertim ubi causæ cognitio simul & semel non poterit expediri. Sed vero minus recte Zieglerus, Vir alias laude nostra major, differentiam inter judicia possessoria & petitoria, quæ in nostris foris recepta est, eodem modo inter Principes obtinere sibi persuasisse videtur. Quod enim apud nos possessoria citius finiantur, (quamvis & hoc interdum fallat,) quam petitoria: illud certe non habet rationem ex jure Gentium derivatam, sed ex perverfis moribus & corrupto Reipublicæ statu provenit. Inter Gentes sane per compromissa definiri potest, quia ibi omnia judicia proprie sic dicta penitus cessant, ut

quæstio de dominio & proprietate non minus promptè expediatur, quam quæstio de possessione. Efferemus rem verbis Illustris Thomasi in not. ad Huber. de iur. civit. l. 2. c. 6. §. 26. lit. m. *Usus possessionis*, inquit, non respicit ius Gentium, quia tarditas illa & ambages iudiciorum non sunt ex imperfectione communi Rerumpublicarum, sed specialissima earum, quæ sputa arcanorum papalium adorantur pro rebus prudentissimis & sapientissimis. Illam enim tarditatem processuum ignorarunt & ignorant reliquæ gentes omnes. *Usus ergo possessionis iure Gentium est* quietæ potestatis, re utendi fruendi absque onere probationis, utpote quod incumbit alteri.

§. XIII.

Sufficiant hæc de arbitris à summis imperantibus constitutis. Sequuntur *Statutarii*, qui ex Statuto inducuntur, & quorum cognitioni partes se submittere tenentur, Brunnem. *Comm. ad l. 1. ff. de recept. num. 3.* Famofum exemplum eiusmodi arbitratorum deprehenditur in Hispania, ubi inter conjunctas personas alii conjuncti cognoscere & causas controversas decidere debent. Verba Legis hæc sunt: *Odia, quæ inter coniunctos ex litibus oriuntur, cassare volentes, præsentî Constitutione statuimus & ordinamus, ut inter coniunctos usque ad quartum gradum consanguinitatis, vel affinitatis, inclusive computandum secundum ius civile in causis civilibus, vel mixtis, quoadcunque ante dationem termini ad probandum, ad petitionem cuiuslibet ex dictis coniunctis compromissum fieri debere in duos coniunctos, vel communes amicos de iure & de facto, in procedendo, in sententionando de iure, nisi inter partes aliter concordatum fuerit, etiam de facto in sententionando.* Quæritur nunc: an à laudis ejusmodi arbitratorum statutario-

tariorum alteri ex partibus litigantibus prohibitu & nuda contradictione interveniente recedere liceat? Vix credo, ejusmodi statutum alicubi extare, quia eo ipso totum negotium compromissi & arbitrorum elusorium fieret: reductionem tamen ad arbitrium boni viri ex justa causa interdum permittunt statuta, simul tamen eandem certis limitibus circumscribunt. Ita in statuto modo adducto: *Et si aliqua partium se gravatam senserit, à sententis, vel laudis prædictis, adeat iudicem loci, ubi tale laudum latum fuit, qui auditis primis arbitris intra mensem de dicta gravaminis causa sine figura iudicii, visa facti veritate & iisdem actis, si dolus ex proposito, vel re ipsa arguatur. Si autem læso allegetur, per alias probationes iustificare possit intra terminum dicti iudicis arbitrio statuendum, dummodo causa intra dictum mensem, & ad plus alium mensem sententiam arbitrorum approbet, improbet, seu modifict: & quod per eum fuerit iudicatum, executioni mandetur. Nec audiatur se gravans, nisi facta reali executione cum fideiussione de restituendo in casu retractationis, post quam executionem sacrum nostrum concilium, vel deputandus ab eo, vel magna curia vicarie de prætenso gravamine cognoscat. Adduntur adhuc quædam de arbitris compromissariis: & similiter observantia locum habeat in compromissis & laudis inter extraneos factis post compromissum voluntarie factum & per arbitros acceptatum. Integrum statutum, vel, si mavis, Constitutionem, exhibet Camillus Borellus in tract. de Compromissis eamque glosis suis illustravit, nam integer tractatus nihil aliud est, quam qualisqualis commentarius ad dictam constitutionem à Ferdinando I. ex familia Arragonia promulgatam, ut habet Borellus gloss. 1. ab init. Vides interim,*

Constitutionem non admittere reductionem ad arbitrium boni viri, nisi propter dolum, aut læsionem.

§. XIV.

Pergo ad arbitros *Juris* & simul ad quæstionem, utrum ab illorum sententia alterutrius nudo dissensu recedere liceat? Antequam quæstionem hancce resolvam, paucis præmittendum erit, quid per arbitros iuris intelligam. Constituuntur vero illi à *Magistratu* vel ad integras causas decidendas, præsertim juxta mores Romanos eas, quæ sunt bonæ fidei & arbitrariæ, v. l. 38. ff. *pro soc. l. 24. ff. depos. l. ult. ff. rem pup. salv. for.* vel ad incidens punctum solum, v. g. si quæstio incidit, an alicui plus legatum fuerit, quam per *L. Falcidiam* licuerit, l. 1. §. 6. ff. *si cui plus, quam per L. Falcid. lic.* vel an fideiussores constituti sint idonei, l. 9. ff. *qui satisd. cog.* *Lauterbach de arbitr. compromiss. §. 1. num. 4. 5. 6.* Hi revera abusive dicuntur arbitri & nihil aliud sunt, quam iudices, v. §. 30. & 31. *J. de action.* ergo quibuscunque remediis parti gravatæ contra sententias aliorum iudicum succurritur: illa quoque eodem modo hoc casu contra sententias gravantes adhibenda erunt, & hoc est, quod dicitur in *d. l. 9. ff. qui satisd. cog. arbitro ad fideiussores probandos constituto, si in alterutram partem iniquum arbitrium videtur: perinde ab eo atque ab iudicibus appellare licet.* Nuda vero contradictio, etiamsi intra decendium fiat, hic nihil operabitur, quemadmodum nec hodie protestatio sententiam à viribus rei judicatæ suspendit, *Berlich. P. 1. concl. 49. num. 69. 70. Surdus Conf. 277. num. 15. seqq. Heig. P. 2. qu. 2. num. 30. B. Stryk introd. ad prax. for. 2. cap. 23. §. 3.*

§. XV. Se.

§. XV.

Sequuntur *Austregae*, qui juxta communem DD. opinionem ad arbitros quoque referri solent, quamvis revera etiam iudices dici mereantur. De modo constituendi *Austregas* in praesenti, tanquam re à scopo nostro aliena, non erimus solliciti, sed Lectorem remittimus ad Ordinationem Cameralem *part. 2. tit. 2. seqq.* Blum. *proc. Camer. tit. 27. num. 57. seqq.* & B. Stryk. *de process. Austreg. num. 9. seqq.* (*Vol. 1. Disp. 13.*) videbimus saltem de remediis contra sententias ab *Austregis* latis competentibus. Nuda contradictio hic iterum effectum atque obligationem laudi impedire non poterit, sed appellatione opus est ad *Cameram imperialem*, v. *Ordin. Camer. P. 2. tit. 6. §. 1.* Es soll auch in allen vorgemeldten Articeln (in quibus de *Austregis* agebatur,) jedem Theil an das Kayserliche *Cammer-Gericht* zu appelliren zugelassen seyn/wie denn in obgesetzter Ordnung der neun Rätthe und sonst begrieffen/ und einem jeden Verwandten des Reichs zugelassen ist/ und so also von ergangenen Urtheilen an das *Cammer-Gericht* appellirt/ so soll vor dem *Cammer-Gericht* nichts neues einbracht werden/ es wäre dann durch die Parthey bey dem Eyd/ den sie dem *Cammer-Richter* selbst/ oder durch ihre Vollmächtige Anwälde thun soll/erhalten/ daß sie solchs in erster Instanz nicht wissens gehabt/ oder das nicht mögen einbringen/ auch dafür halte/ daß ihm solch neu Einbringen zu Erhaltung seiner Gerechtigkeit dienstlich sey/ und soll also in allen vorgemeldten Rechtfertigungen der ersten und andern Instanz procedirt/ gehandelt und gehalten werden/ wie zuvor der beklagten Fürsten halben gesetzt ist. *Quamvis* vero in hoc & aliis textibus Ordinationis *Cameralis* folius

folius Camerae Imperialis mentio injiciatur; propterea tamen appellatio ad iudicium Caesareum Aulicum non excluditur, sed ob concurrentem jurisdictionem gravato liberum est, an ad Cameram, vel illud iudicium Aulicum appellationem suam dirigere velit, Blum. *proc. Camer. tit. 27, num. 199.*

§. XVI.

Non solum vero appellatur ab Austregis ordinationis, seu privilegiatis, de quibus in *Ordin. Cam. d. part. 2. tit. 2. seqq.* sed ab illis quoque, qui per specialem conventionem extra illos modos ordinationis electae fuerunt. Obstare quidem videtur, quod Austregae conventionales arbitrio comparentur, ab arbitrio autem appellatio iure prohibita sit, *l. 1. C. de recept. arbitr.* Verum enimvero dum Imperator Austregis conventionalibus parem cum privilegiatis auctoritatem tribuit, *Ordin. Camer. p. 2. tit. 2. princ. ibi: welche sonderliche gewillführte rechtliche Anträge gegen einander haben / der sollen sie sich laut derselben gegen einander gebrauchen / junct. tit. 6. §. 1. in §. praec. jam adducto*; hinc ab effectu laudi arbitratorum à privatis constitutorum ad Austregas Principum conventionales non procedet consequentia, B. Stryk. *de process. Austreg. num. 36.*

§. XVII.

Movent hic quoque quaestionem: annon ab Austregis conventionalibus ad Austregas Ordinationis, five per illam ordinationem privilegiatas, parti gravatae appellare permissum sit, ut ita Austregae conventionales concurrentem quandam jurisdictionem habeant? Sed respondetur, Austregas conventionales Austregarum privilegiatarum locum occupare, quoniam juxta *cit. Ordin.*

Cam,

Cam. p. 2. tit. 2. princ. Statibus permittitur, an illis privilegiatis, an vero eorum vice conventionalibus cognitionem atque decisionem causarum controversarum committere velint. Ergo Austregæ privilegiatæ non sunt superiores Austregis conventionalibus, omnis autem appellatio requirit superiorem Judicem, v. *l. 1. §. 3. ff. de appell.* quia par in parem non exercet imperium, B. Stryk *loc. cit.* Blum. *d. tit. 27. n. 202.*

§. XIIX.

Devenio nunc ad *Arbitros à privatis constitutos*. Hi, prout §. VI. dixi, in arbitros in specie & arbitratores vulgo subdividendi consueverunt. *Arbitri in specie* dicuntur, qui ordinem in iudiciis alias consuetum adhibent, unde coram illis libellus offertur, litis contestatio fit, exceptiones dilatoriæ & peremptoriæ opponuntur & porro usque ad finem Processus instar iudicum procedunt: *Arbitratores* autem sine ejusmodi ambagibus plano pede controversiam decidunt, v. g. si in celebranda emtionē- venditione & locatione-conductione circa determinationem pretii ac mercedis, vel in contractu societatis circa quantitatem lucri, aut damni, contrahentes dissentiunt: aut si duo sponcione certant & quæstionis occurrentis, decisionem amico cuidam committunt, & quæ sunt similia, v. *l. 76. ff. pro soc. l. 25. ff. locat. l. fin. C. de contrab. emt.* Arbitri in vernacula nostra dicuntur *Scheids-Richter / veranlaste Richter* / & si tertius duobus dissentientibus eligitur, *ein Obmann*: arbitratores autem *Scheids-Leuthe* / Struv. *S. I. C. Ex. 8. thes. 96.* Probe interim observat Gail. *l. Obs. 150. num. 5. §. 6.* ad cognoscendum, utrum aliquis sit adsumtus tanquam arbiter, an vero arbitrator, non vocabuli significationem, sed modum

D

dum

dum procedendi ex partium conventionem considerari debere; & ideo, si in aliquem compromissum fit, ut arbitratorem, ea conditione, ut libellum & responsiones & probationes recipiat, & juris ordine servato procedat: hunc non arbitratorem, sed arbitrum censei debere. Contra, si in aliquem compromittatur ut arbitrum, ea lege, ut controversiam de plano sine longo sufflamine litis amice componat, & ex æquo & bono decidat: hunc, etsi arbiter appellatus sit, non tamen arbitrum, sed arbitratorem dici & appellari debere, quoniam verba rebus, non res verbis inservire debent.

§. XIX.

Antequam specialia de arbitratoribus & arbitraris exponam, hoc etiam attingere non inutile erit, quod quamvis Jure Romano *in ipsum iudicem* compromissum dirigi non potuerit, *l. 9. §. 2. ff. de recept. illud tamen fieri possit secundum placita Juris Canonici, v. c. 7. & 10. X. de arbitr. & moribus quoque idem permittatur, Brunnem. Comm. ad l. 9. §. 2. ff. de recept. num. 2.* ac frequenter talia compromissa hodie fieri soleant, ut occurratur molestiis & defatigationibus, quibus alias collitigantes sunt obstructi, Carpzov. *P. 1. C. 1. D. 15. num. 1. seqq.* Quæritur nunc, si post præcedens tale compromissum Judex sententiam pronunciavit, utrum pars gravata intra decem dies per nudam contradictionem illius sententiæ effectum impedire possit? Respondeo negando. Quamvis enim alias vera esset vulgata illa doctrina de evitanda homologatione per unius partis contradictionem; ea tamen in præfenti casu non posset applicari, quoniam compromissa in ipsum iudicem facta juri Romano sunt incognita, imo illo jure improbata, & moribus nostris validitatem

tem suam debent. Appellandum itaque erit à pronunciatō judicis, aut sententiā vires rei judicatæ obtinebit. Optime hanc materiam exposuit Mevius *P. 1. Decis. 98.* Multa, inquit, est inter ICtos de appellationibus ab arbitratorum laudis disputatio, non tamen pertinens ad arbitros, qui non ex compromisso, seu conventionē partium, sed auctoritate judiciali, sed ex jurisdictione arbitrantur. Ideoque nec ad eam compromissi speciem, quando coram iudice ex compromisso agitur, nec hic tam constituitur ut arbiter, quam quod dum ut iudex causam cognoscit, saltem pro abbrevianda lite per conventionem modus processui dictus est. A tali itaque iudice juxta compromissum iudicante appellari potest, nisi appellationi sit renunciatum. Licet vero, addit, hoc factum fuerit, non aliter tamen ex pacto appellandi via præclusa erit, quam si compromisso convenienter actum, & sententiā eo, quo placuit, modo pronunciata sit. Subjungit paulo post exemplum, ubi compromissi lex ea fuerat, ut postquam in causa conclusum à collegio mercatorum peteretur sententiā, illa vero à ICtorum Collegio, & tali quidem, quod recusaverat altera pars, petita erat:

§. XX.

Quod nunc *arbitratores* atinet, de eorum laudis disponunt Leges, quod non quidem per nudam contradictionem laudorum effectus impediri, res tamen *propter manifestam iniquitatem* ad arbitrium boni viri reduci possit. Optimum erit, ut integras *l. 76. 77. 78. 79. & 80. ff. pro soc.* quarum autores sunt Proculus & Paulus, hic adponamus. Ita autem ibi: *societatem mecum coisli ea conditione*, ut Nerva amicus communis partem societatis constitu-

stitueret. *Nerva constituit, ut tu ex triente socius esses, ego ex besse. Queris, utrum ratum id iure societatis sit, an nihilominus ex aequis partibus socii simus? Existimo autem melius te quaesitum fuisse: utrum ex his partibus socii essemus, quas is constituisset: an ex his, quas virum bonum constituere oportuisset. Arbitrorum enim genera sunt duo. Unum ejusmodi, ut sive aequum sit, sive iniquum, parere debeamus, quod observatur, cum ex compromisso ad arbitrium itum est. Alterum ejusmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat: etsi nominatim persona sit comprehensa, cuius arbitrato fiat. (L. 77. ff. pro soc.) veluti, cum lege locationis comprehensum est, ut opus arbitrio locatoris fiat. (L. 78.) In proposita autem questione arbitrium viri boni existimo sequendum esse, eo magis, quod iudicium pro socio bona fidei est. (L. 79.) Unde si Nerva arbitrium ita primum est, ut manifesta eius iniquitas adpareat: corrigi potest per iudicium bona fidei. (L. 80.) Quid enim, si Nerva constituisset: ut alter ex millesima parte, alter ex duabus millesimis partibus socius esset? illud potest conveniens esse viri boni arbitrio, ut non utique ex aequis partibus socii simus: veluti, si alter plus operae, industriae, gratiae, pecuniae, in societatem colaturus erat.*

§. XXI.

Hocce itaque respectu facile concedere poterimus, quod contra Arbitratoris pronunciatum reductioni ad arbitrium boni viri locus sit, v. Grolmann *Disp. Marburg. A. 1689. hab. de offic. & potest. arbitrat. §. 3. num. 3.* non tamen nuda contradictione interveniente, sed probata manifesta iniquitate, d. l. 79. ff. pro soc. nam alias etiam arbitratoris laudum justae praesumptione munitum est, Wesenbec. *Conf. 166. num. 60.* unde iniquitatem allegans eam probare

probare debet, Arnold. de Reyger *Proc. disput. 13. th. 11.* Qualis autem læsio requiratur: de eo non convenit inter DD. Quidam exigunt læsionem alterius partis superantem dimidiam litis æstimationem: alii damnum ultra partem sextam extendunt: tertii ultra partem tertiam, quos omnes non parco numero allegat Reyger *d. th. 11. in not.* ipse vero Reygerus sententiæ eorum subscribit, qui iudicis arbitrio hoc æstimandum relinquunt.

§. XXII.

Fateor quidem, phrasin istam: *Judicis arbitrio aliquid relinqui*, non esse simpliciter improbandam; cavendum tamen est, ne arbitrium illud nimis extendamus, ubi extensionem necessitas non requirit. Cum vero inter omnes constet, conventiones non posse impugnari, nisi propter læsionem ultra dimidium & vero compromissum in arbitratorem haud dubie conventionis species fit; hinc evidens fit, pronunciatum arbitratoris non posse impugnari, nisi propter læsionem ultra dimidium. Probo hanc assertionem ex ipso Arnolde de Reyger *d.l.* cujus verba hæc sunt: *constat itaque ex supradictis, quod si alterutram partem arbitrator modicum læserit, reductio peti non possit. siquidem is modicum de iure alterius auferre & alteri dare bene possit*, qui Reygerus Mynsingerum, glossam, Baldum, Speculatorem, dictam adfersionem confirmantes adducit, add. præterea Henning Göden *Conf. 4. num. 4.* aliique apud Grolmannum *de offic. & potest. arbitrat. §. 3. num. 5.* Ergo arbitrium iudicis hic ulterius non habebit locum, quam ut determinet, utrum læsio ultra dimidium adsit, annon?

§. XXIII.

Dixi: arbitratoris laudum non posse impugnari,
 nisi

nisi propter læsionem ultra dimidium. Puto id ipsum innuere citatam *l. 79. ff. pro soc.* ubi sermo est de *manifesta iniquitate* arbitratoris, quod vocabulum *iniquitas*, vel de dolo ejus, vel de enormi læsione intelligendum. Si dolus probari potest: etiam propter minorem læsionem reductio ad arbitrium boni viri locum habebit; sin minus, læsio enormis probanda erit. Iniquitas nihil aliud est, quam inæqualitas: inæqualitas autem involvit læsionem, læsio autem in conventionibus majorum nulla attenditur, nisi quæ ultra dimidium est. Si quis ergo contrarium in materia aliqua speciali allegat, illud ex textibus juris liquidis probare tenerur. Non obstat, licet objicere velis, compromissã in arbitros ad negotia bonæ fidei referenda esse, quod ipsum dubium seduxit Lauterbachium, ut in *Comp. iur. tit. fam. hercisc.* contra communem eamque in foro receptam opinionem (v. B. Stryk. *Ufus mod. cod. tit. §. IIX.*) statuerit, divisionem hereditatis ob modicam quoque læsionem rescindi posse; respondeo enim, illud argumentum nihil quidquam in recessu habere, cum emptio-venditio non minus sit contractus bonæ fidei, illa tamen nonnisi propter læsionem enormem rescindi queat, B. Stryk. *not. ad Lauterbach. p. 151. voc. modica.* De iudice interim coram quo reductio sit petenda, infra dicendi locus erit, ubi de reductione laudi arbitratorum acturus sum, hætenus enim inter pronunciata arbitratorum & arbitratorum nulla differentia intercedere videtur.

§. XXIV.

Videamus nunc de effectu atque obligatione laudi arbitratorum in specie dictorum. Quod DD. ejusmodi laudo revera nullum effectum tribuant, de eo jam supra §. III. non-

III. nonnulla diximus: antequam vero ad examen legum, quae pro DD. sententia comprobanda adferri solent, descendamus, adhuc alium locum ex Hubero, ICto alias praestantissimo, in *praec. ad tit. ff. de recept. §. 8.* adducam, qui æque, ut alii DD. maximã fragilitatem laudis arbitrortu tribuit. *Alioquin, inquit, actio ex sententia arbitrorum nulla datur, neque exceptio, l. 2. ff. h. t. l. 1. C. cod. nisi partes consenserint (homologaverint ut vulgo) aut expresse subscribendo, aut tacite lapsis decem diebus, l. pen. C. h. t. sed ante decem dies recedere licet, pœna soluta, quae etiam committitur, cum pendente arbitrio pars una rem defert ad iudicem ordinarium, quo tamen factò arbitrium finitur, neq; enim alteri exceptio litis pendens datur: Unde liquet, perquam fragilem esse arbitrorum potestatem, quam rumpere licet partibus, ubi visum fuerit, nisi magnitudine pœna compromissa deterreantur. Aliter enim arbiter litigantes continere nequit, cum ipse nullam habeat, nisi ex eo, quod partes compromiserint, auctoritatem.*

§. XXV.

Notandum hîc primo est, quod Huberus tam in hoc, quam in *praec. §. 7.* (ubi pugnantes DD. opiniones supra §. V. adductas conciliare voluit) duos casus confundat, si nempe compromissum absque pœna celebratum, & si certa pœna eidem adiecta fuit. Dicit: partes recedere posse praestita pœna; verum de eo non est proprie quaestio, sed de altero casu, si pœna compromisso adiecta non reperitur. Addit quidem deinde rationem, quare partibus pro lubitu semper recedere liceat, quia nempe ommissa pœnae adiectione arbiter non habeat potestatem, ut litigantes continere queat; at vero in hoc argumento vacillat consequentia: Arbiter non habet potestatem, ut pœna non adiecta compromittentes ad servandum compromi-

promissum cogere possit: ergo compromittentibus à compromisso pro lubitu recedere permissum est. Sufficit, quod iudex tali potestate instructus sit, ut partes non minus ad hanc conventionem, quam ad reliquas omnes servandas adigere queat. Atqui, instas, hac ratione adeundus est iudex ordinarius, ergo expirat compromissum. Sed inquam ego, iudex hoc casu non imploratur, ut causae cognitionem suscipiat, sed ut exsequatur, quod arbiter facta illa cognitione iamdum pronunciavit, quae executioni semper à iudice fieri debet, prout infra monebimus. Et quid putas, si poena compromisso adiecta eaque commissa est, annon etiam iudex adeundus erit, ut poenam commissam exsequatur?

§. XXVI.

Adferamus iam textus illos, quos communiter contra effectum & obligationem Laudi allegare confveverunt. Primus textus est in *l. pen. pr. C. de recept. arbitr.* ubi Imperator Justinianus ita: *Cum antea sancitum fuerat in arbitris eligendis, quos neque poena compromissi vallabat, neque iudex dederat, sed nulla sententia precedente communis electio, ut illorum sententiae staretur, procrecabat: Siquidem pro parte pulsata forma arbitralis procederet, exceptionem ei veluti pacti generari: sin autem pro actore calculus poneretur, nihil ex eo procedere ei praesidi, sancimus in eos arbitros, quos praediximus & quos talis consensus elegerit sub eo pacto, vel in scriptis, vel non in scriptis habito, ut eorum definitioni stetur: siquidem subscripserint, postquam definitio processerit, quod non displiceat ambabus partibus eorum sententia, non solum reo exceptionem veluti pacti generari, sed etiam actori ex nostro numine in factum actionem, quatenus possit sententia ejus executioni mandari, in hac quidem regia civitate ab officio eminentis si-*

nentissima prefectura, vel ejus, cuius forum pars persequitur fugientis, in provinciis autem tam per moderatores, quam per apparitores eorum, vel per iudices, quorum regimen pars pertinet pulsata. Sin autem post sententiam minime quidem subscripserint, se arbitri formam amplecti, sed silentio eam roboraverint, & non intra decem dies proximos attestatio missa fuerit vel iudici, vel adversario, ab alterutra parte, per quam manifestum fiat, definitionem non esse amplectendam: tunc silentio partium, sententiam roboratam esse, & fugienti exceptionem, & agenti memoratam actionem competere. Altera autem parte recusante secundum prefatum modum, & implere statuta minime cupiente: nihil fieri preiudicii, neque parari vel exceptionem reo, vel actori actionem: exceptis videlicet arbitris, qui cum sacramenti religione electi sunt, secundum novellam nostri numinis constitutionem. Tunc etenim ea omnia servari oportet, que lege nostra super huiusmodi audientia definita sunt.

§. XXVII.

Alium textum allegat Grotius de *J. B. & P. lib. 3. c. 20. §. 46. num. 1.* qui dissentientibus primo intuitu favere posset. Habetur ille in *l. 30. pr. ff. de oper. libert.* ubi Celsus: *si libertus, inquit, ita juraverit, dare se quot operas patronus arbitratus sit: non aliter ratum fore arbitrium patroni, quam si æquum arbitratus sit. Et fere ea mens est personam arbitrio substituentium, ut, quia sperent, eum recte arbitraturum, id faciant: non quia vel immodice obligari velint.*

§. XXIX.

Jungemus duobus hisce textibus ex jure civili de promissis adhuc tertium ex jure Canonico. Est ejus autor Papa Innocentius III, qui in *c. 9. X. de arbitr.* Pisano Archiepiscopi-

E

chiepi-

chiepiscopo sequentem in modum rescripsit: *Super quo fraternitati tuae respondemus, quod si ex parte Plebani arbitrium receptum fuerit, indistincte ratum haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si vero receptum non fuerit, refert, utrum fuerit, vel non, de observando ipsum pœna statuta. Et quidem si pœna apposta fuit, agi potest ad pœnam: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter fuit, quod staretur sententiæ, compromissum: Procurator ad interesse poterit conveniri, quia iuramento suo se ipsum personaliter, non Ecclesiam poterat obligare.*

§. XXIX.

Quod jam textus illos adductos attinet, & primo quidem *l. pen. C. de recept. arbitr.* ex ipso contextu haud difficulter ostendi potest, eam loqui solummodo de casu, si quando compromissum *nudo pacto* inter partes initum erat. Stipulationis in integra illa lege nulla injicitur mentio. Dicitur vero, si pro parte pulsata (id est, reo) forma arbitralis processerit, (id est, si pro reo arbiter pronuncia-verit,) *exceptionem ei veluti pacti generari*, quod convenit cum notissima juris Romani regula: ex pacto nudo exceptionem quidem competere, non vero actionem, mox enim subiungitur in textu nostro, quod eo casu, si pro actore calculus poneretur, nihil ex eo procedat ipsi præfidii, id est, quod ipsi exinde non nascatur actio. Porro expresse dicitur, arbitros electos fuisse *sub pacto*, an vero illi pacto scriptura accesserit, annon, ad illud non esse respiciendum additur, quoniam scriptura essentiam conventionis in dubio non mutat, nisi lex aliud disponens adduci possit, qualis hîc deficit. Sed, inquis, si partes laudum ab arbitro prolatum adprobant, eo casu actori etiam competit actio, cum tamen non habeatur in textu, quod
ejusmodi

eiusmodi adprobatio per modum stipulationis fieri debeat; Respondeo, actionem dicto casu ex hoc fundamento competere, quia duplex & iteratum nudum pactum adest, alterum, quod laudum antecessit, alterum, quod illud subsequitur, utroque autem partes promittunt, se arbitri laudo stare velle. Eodem itaque modo res sese tunc habet, uti in constituto, ex quo & temporibus Justiniani & jam ante illa tempora valida nascebatur obligatio, quia nimis grave videbatur, geminatam fidem fallere, v. l. l. pr. ff. de constit. pecun.

§. XXX.

Et ne existimes, me hic proponere sententiam plane singularem: testimonia virorum celeberrimorum statim subjungam, qui jam ante me eandem sententiam foverunt. Prodeat primum B. Strykius, qui in *Uf. mod. ff. tit. de recept. §. XI.* sequentia habet: Verum diceres, inquit, quid opus vel appellatione, vel revisione, aliove remedio suspensivo, cum sola contradictione intra decendum a laudo discedere liceat, per *L. f. C. h. t.* Ast contextus Legis docet, ibi agi de Compromisso citra stipulationem nudo pacto inito, ex quo non nascitur actio, nisi accedente subscriptione, vel homologatione, *d. l. f.* Quod si vero stipulatio intercessisset, etiam intra decendum ex laudo competit actio, *Gail. l. 1. Obs. 150. num. 12.* Scacc. *de Judic. l. 2. c. c. n. 426.* Cum autem hodie etiam ex nudo pacto valida nascatur actio ad interesse, Scacc. *d. cap. 2. n. 434.* dicendum videtur, *d. l. f. C. h. t.* quod scilicet intra decendum contradicere liceat laudo, hodie in praxi vix admittendam esse; Si enim stipulatio facultatem impune desistendi à laudo excludit, cur non & hodie pactum, conf. *Lauterb. Dissert. de Arbitr. §. 40. n. 5.*

E 2

§. XXXI.

§. XXXII.

Sequitur Mevius, qui *P. 2. Decis. 280. num. 6. in not.* eandem sententiam fovet: Ut ut sit, inquit, hodie inutilis est ea disputatio, postquam ex consuetudine Germaniæ compromissa ex nudo pacto vim perinde habent, atque ex stipulatione, cum pro fide, quam tuetur, nuda pacta ad agendum velit efficacia. Inde non recipimus, aut distinguimus amplius, an ex nudo pacto, an ex stipulatione lecti fuerint compromissarii iudices. Perinde itaque illa consuetudine stante habetur, atque si ex statuto, cui consuetudo æquiparatur, compromissis & laudis robur additum sit, de quo v. Rutg. Rulant. *de Commissar. part. 3. l. 9. c. 3. n. 24. seq.* Sic Practici sentiunt, hodie juris veteris subtiles magis, quam utiles distinctiones esse sublatas, omnibusque compromissis & laudis similem cum iudicii vim constare. Et in ipsa Decisione sequentia habet: Postquam per partes in compromissum itur, omnino parendum est arbitri sententiæ, (1) nisi iusto tempore legitimis solidisque remediis impugnata fuerit. (2) Habet quippe compromissum iudicii speciem; (3) inde laudum rei iudicatæ autoritatem, nec alio loco habendum, aut minus æstimandum, atque si per iudicem pronunciatum fuerit. Nec quicquam facit, quod compromisso pœna, ad quam alias agi solet, non reperiebatur addita. (4) Sufficit stipulatio. (5) Imo etiam sine ea ex nudo pacto hodie valet compromissum atque observari debet. (6) Inde transactionis instar est, nec minus vitium habet. (7) Ut itaque ex hac litis finitæ exceptio est, ita etiam ex compromisso ista nascitur; (8) ut ejus leges atque conventiones compromittentes exacte servare, & ex illo dictum arbitrium instar judicialis sententiæ venerari debeant.

beant. (9) Præter alia remedia, quibus partes ad hanc observantiam adiguntur, non tantum partibus sine clausula mandari ea potest, (10) sed etiam similiter Judici inferiori, ut tam ipse eam præstet, quam partibus injungat. Quicquid contra fecerit, nullum est, nec attenditur, ideo non appellatione opus est. (11) Sed ad mandatum tale impetrandum simplici querela. Ita decreta sunt promotorialia ad supplicationem **Bartold Deurels** contra **Niclas Dehmes** / die 24. Augusti Anno 1654.

§. XXXII.

Schilterus *in prax. iur. Rom. Ex. 12. §. 17.* mentem suam de hac quæstione in hunc modum aperit: Sed de cathedra ad forum descendamus nostrum, & num ibi jus Romanum mores admiserint, videndum. Atque quum de pactis egimus, fatis evicimus, opinor, pacti hodie eandem vim esse, quæ stipulationis fuit. Unde hoc sequitur, quod licet nulla pœna adjecta, neque stipulatione compromissum roboratum, tamen actio ad id, quod interest, competat contra eum, qui compromisso contravenit. Multo magis igitur exceptio pacti, eaque si in continenti liquidabilis, litis ingressum impedit, æque ac exceptio rei judicatae, vid. *exerc. VIII. §. 43. 44.*

§. XXXIII.

Sequitur Antonii Fabri sententia nostram itidem confirmans in *Cod. l. 2. tit. 38. Def. 6.* hisce verbis: Sententia perperam ab arbitris compromissariis reddita quantumvis ipso jure nulla sit, aut iniqua, non tamen infirmari jure nostro per viam, ut ajunt, nullitatis potest, neque per simplicem reclamationem, ut reducatur ad arbitrium boni viri, sed omnimodo necessarium est remedium appellationis, sicut & cum à judice sententia

minus rite & contra leges lata est, redactis nimirum arbitriis ad instar judiciorum. Si appellatio interposita non sit, mandanda est executioni sententia, sive ab arbitro, sive à giudice lata, sive partes expressè consenserint, sive tacite per silentium & lapsum decendii, quod ad appellandum indistinctè statutum est. Quinimo tacite quoque consensisse creditur, *qui contradixit, si cum appellare deberet, non appellaverit.*

§. XXXIV.

Dn. ab Andlern *in iurispr. publ. & privat. l. 2. tit. 39. n. 6.* expressè quidem de *l. pen. C. de recept. arbitr.* ejusque non-receptione, vel abrogatione non disquirat; revera tamen nobiscum quoque consentit. Idcirco, inquit, quicquid dicitur de admittenda reductione ad arbitrium boni viri, intelligendum est solum de casu, ubi vel compromissi formula ita concepta est, vel læsio enormissima intervenit, & sententia manifestam continet iniquitatem, *Gail. 1. obs. 149. in pr. & obs. 150. num. 8. Roding. in process. Cameral. lib. 1. tit. 35. in not.* Quodsi enim sub prætextu cujusvis gravaminis laudum possit impugnari, & dici, arbitros non pronuntiasse de jure, & proinde sententiam esse nullam, quia exceßerint facultatem compromissi, quæ sit directæ ad pronuntiationem de jure tantum, & quod ista nullitas possit allegari, licet partes nullitati renuntiasent, prout movet *Scaccia de Judic. lib. 2. cap. 2. num. 371.* quis esset litium finis? & quomodo omnis compromissorum impulsiva ratio eluderetur? nisi laudum per sordes latum sit, tunc enim in arbitrio læsi est, vel ad rescissionem laudi agere, vel contra arbitros, *Marta Digest. noviss. tom. 1. verb. Arbitr. c. 7.* quia arbitrium nunquam

quam ita latum conceditur, ut dolus non attendatur, *Cancer. var. resol. p. 3. c. 12. n. 70.*

§. XXXV.

Subnecto adhuc locum ex Fuchii *introd. ad prax. l. 2. c. 1. §. 7.* Pro lato, inquit, laudo stare partes illi tenentur, siue æquum fuerit, siue iniquum, *l. 27. §. 2. ff. d. t. l. 76. ff. pro soc.* adeo ut ab eo appellare non liceat, *Carpzov. p. 1. c. 4. def. 12. num. 7.* nec hodie facile illi contradicere permittatur, vid. *Stryk. ad d. tit. d. Arbitr. §. 11.* nisi forsitan enormissimam læsionem contineat, *Gail. l. 1. obs. 150. num. 9.* vel aliquid inhonestum præcipiat, *l. 2. §. 7. ff. d. t.* vel etiam arbiter ex inimicitia, aut per sordes laudum protulerit, *l. 32. §. 14. ff. d. t.* Consentit etiam Dn. *Bœhmer introd. in ius Digest. tit. de recept. §. 11. in f.* ibi: posteriori autem (casu, si compromissum nudo pacto initum) laudum effectu caret: quod tamen vix ad mores nostros applicari posse, optime observat Dn. *Stryk. Us. mod. h. t. §. 11.* idem fluit ex illis, quæ habet *Carpzov. P. 1. C. 1. D. 16. num. 34.* quod pœnitentiæ in compromissis non detur locus, neque illa unius consensu vel in totum, vel pro parte dissolvi queant.

§. XXXVI.

Sed quid opus est, plura coacervare testimonia? Omnes in eo consentiunt, quod hodie ex nudo pacto detur actio & simul, quod etiam à nudo pacto unus altero invito, qui jus quæsitum habet, resilire non possit: Ergo omnes etiam fateri necesse habebunt, quod à compromisso eique superstructo laudo alter altero invito per nudam contradictionem & improbationem recedere non possit, aut alias doctrina eorum non cohærebit. Statuta, quæ nobis evolvere licuit, cum traditis nostris etiam conve-

conveniunt. Ita in der Stadt Nürnberg Reformation part. 1. tit. 9. leg. 8. rubr. von Hindergengen und Unlassen/ & von Vollziehung der veranlaßten Richter, Aussprüche ita habetur: So auf erdffentem der veranlaßten Schiedrichter Aussprüch/ die Partheyen / oder jr eine / denselben zu volziehen waigerte / oder verzüge; So hat der ordenlich Richter aufanruffen des gehorsamen teyls den andern teyl auch zu gehorsam zu pringen / macht / und mit execution, wie sonst inn andern ordenlich verrechteten Sachen. Haftenus de nudo compromisso & subsecuto laudo, quod nemo dissensu suo illius effectum impedire queat, sequitur de casu, si poena adjecta: Auch da die Hindergeng / oder Anlaß verpeent sein / umb dieselbig verwürckte Peen / wie recht ist / zu verhelffen.

§. XXXVII.

Videndum nunc quoque paucis est de textibus supra §. XXVII. & XXIX. adductis. Quod *l. si libertus. 30. ff. de oper. libert.* attinet, in ea de arbitro ejusque sententia sermo plane non est, sed promiserat libertus Patrono, quod operas juxta arbitrium illius praestare velit. Exigebat autem Patronus nimias operas, unde quaerebatur: an libertus ad eas quoque praestandas obligetur? quod negat ICrus. Pertinet huc *l. 1. §. 6. ff. quar. rer. act. non dat.* ubi ita Ulpianus: *In summa, si in continenti* (id est, tempore manumissionis) *impositum quid sit liberti, quod ἐπεσφάμενον, id est, imminens, oneret eius libertatem, dicendum est, exceptioni locum facere. Sed si post intervallum, habet quidem dubitationem, quia nemo cogebat eum promittere: sed idem erit probandum & hic, tamen causa cognita, si liquido adpareat, libertum metu solo, vel iniuria patrono revere-*

reuerentia ita se subiciffisse, ut vel pœnali quadam stipulatione se subiiceret.

§. XXXIIX.

Denique in *c. 9. X. de arbitr.* (supra §. *XXIIX.*) casus hic est: Inter Hospitalarios sancti Johannis & Plebanum de Piscia super hospitali sancti Allucii controversia intercedebat. Procurator Plebani in arbitrum quendam compromiserat: arbiter vero sententiam Plebano adversam protulerat: hanc Plebanus rati habere recusabat. Causæ recusatationis hæ erant: (1) Plebanus allegabat, Procuratorem non fuisse legitime constitutum propter deficientem Canonicorum suorum consensum. (2) Procuratorem generali solum mandato instructum fuisse & sic nec transigere, nec compromittere illum potuisse, cum ad hæc speciale mandatum requiratur. (3) Procuratorem fines mandati excessisse, cum in unum clericum & duos Laicos compromiserit. Non ergo Plebanus ideo laudo parere recusabat, ac si sola contradictione ipsi recedere liceret; sed ex rationibus modo adductis iisque ex parte factis prægnantibus. Papa quoque rescribebat, Plebanum ad parendum laudo non esse obligatum, nisi illud receperit, id est, rati habuerit: quod si hoc non factum, Procuratorem ab altera parte conveniri posse, vel ad pœnam, si talis promissa, vel ad interesse.

§. XXXIX.

Postquam itaque, ut speramus, hactenus evidenter ostendimus, doctrinam de nuda unius compromittentium contradictione, omnem laudi effectum impediente, in Lege Codicis aliqua quidem fundatam esse, eam tamen ad mores nostros applicari nullo modo posse:

F

nunc

nunc ulterius inquirendum erit, annon legitima remedia eo casu apud nos locum inveniunt, quando alterutra pars per laudum arbitri sese gravatam esse existimat? Putamus, principaliter ad hanc regulam respiciendum esse: *Ex quibuscunque causis aliæ conventiones, vel, si malis, transactiones impugnari possunt, ex illis quoque compromissum & arbitri sententiam, quæ compromisso innititur, rescindere permittitur.* Compromissum enim sine dubio est conventionis species: ergo quidquid in aliis conventionibus juris est, illud quoque eodem modo intuitu compromissi observandum erit.

§. XL.

Aliæ conventiones & transactiones rescinduntur, si quis dolum intervenisse probare potest, ne decipientibus malitia lucrosa, deceptis vero simplicitas damnosa sit, *l. 1. pr. ff. de dol. mal.* idem intuitu laudi obtinet. Audiamus Paulum, qui in *l. 32. §. 14. ff. de recept. cum quidam arbiter, inquit, ex aliis causis inimicus manifeste adparuisset: restitutionibus etiam conventus, ne sententiam diceret, nihilominus nullo cogente dicere perseverasset: libello cujusdam id querentis Imperator Antoninus subscripsit, posse cum uti doli mali exceptione. Et idem, cum à judice consulere-
tur, apud quem pœna petebatur, rescripsit, etiamsi appellari non potest, doli mali exceptionem in pœna petitione obstatutam. Per hanc ergo exceptionem quadam appellandi species est, cum liceat retractare de sententia arbitri. Idem constituunt Impp. Diocletianus & Maximianus in *l. 3. C. de recept. arbitr. Arbitrorum ex compromisso sententia non obtemperans, si sordes, vel evidens gratia eorum, qui arbitrati sunt, intercessit, adversus filiam tuam agentem ex stipula-
tu ex-**

tu exceptione doli mali uti poteris: sed ex doli mali clausula, quæ compromissi stipulationi subici solet, filiam tuam convenire non vetaberis. Nota hic obiter, compromissa communiter per stipulationem celebrata & sic demum efficacia fuisse; quæ ad illustrationem eorum, quæ supra §. XXX. de compromisso per nudum pactum sine effectu inuito diximus, adhuc referri possunt.

§. XLI.

Contractus, quicumque illi sint, non extenduntur ad ea, de quibus partes non cogitarunt & in quæ per consequentiam non consenserunt, quoniam consensus omnium conventionum fundamentum est, quo corrumpente omnia quoque eidem superstructa corrumpunt, nisi contractus ex sua natura aleam in se contineat, v.g. sponso: Idem intuitu laudi arbitratorum juris est, unde si arbiter aliquid inhonestum jubet, obligatio nulla exinde oritur, quia partes non cogitarunt, arbitrum ita fore pronunciatum & per consequens etiam hoc intuitu se illius sententiæ non submiserunt. Ulpianus in l. 21. §. 7. ff. de recept. non debent autem obtemperare litigatores, si arbiter aliquid inhonestum iusserit, & bene Gothofredus in not. ad d. l. compromisso generali sententiæ tacite continetur honestatis clausula. Quod si itaque ex tali sententiâ adversa pars actionem instituit: reus exceptione nullitatis, vel non competentis actionis, actorem repellit.

§. XLII.

In contractibus si certa poena promissioni adjecta fuit à contrahentibus, soluta illa poena à conventione recedere licet, v. §. ult. J. de V. O. l. 4. §. 1. l. 71. l. 115. l. 137.

F 2

ff. eod.

ff. eod. cujus exemplum habemus in materia emtionis-
 venditionis im Neukauff/ v. Befold. *thes. pract. voc. Neu-*
kauff: idem in compromisis evenit. Paulus in *l. 34. §.*
1. ff. de recept. semel commissæ pœna solvi compromissum, re-
ctius puto dici: nec amplius posse committi, nisi id actum sit,
ut in singulas causas toties committatur, add. l. 2. C. de recept.
arbitr. & locum ex Reformatione Norica supra §. XXXVI.
in fin. adlatum,

§. XLIII.

De reductione laudi propter læsionem in textibus
 Juris Romani nihil invenire potui, & vix probabile est,
 aliquid ibi inveniri posse, quoniam eodem jure nec trans-
 actio rescinditur, quamvis aliquis ultra quadruplum læ-
 sus fuerit, *l. 78. §. ult. ff. ad Sc. Trebell.* compromissa au-
 tem in multis cum transactionibus comparantur, v. Ca-
 mill. Borell. *de compromiss. §. 1. gloss. 3. num. 267.* Quem-
 admodum vero moribus transactio propter læsionem
 impugnari potest: ita quoque intuitu laudi idem juris
 hodie est, v. B. Stryk *Us. modern. ff. de recept. §. 10.* Ast no-
 va nunc oritur quæstio: qualis læsio requiratur? Ali-
 qui læsionem enormem, sive, quæ ultra dimidium est,
 sufficere existimant, Wesenbec. *paratit. ff. tit. de recept.*
num. 9. quam sententiam suppositis moribus nostris æ-
 quam esse puto, quoniam ad rescissionem transactionis
 eadem læsio sufficit, unde etiam supra §. XXII. & XXIII.
 defendi, pronunciatum arbitratoris propter talem læsi-
 onem rescindi posse; interim tamen communis DD. o-
 pinio est, laudum non posse impugnari, nisi propter læ-
 sionem enormissimam, Gail. *l. Obs. 150. num. 9. seq.* Bern-
 hard. Greven *in conclus. ad Gail. concl. 150. consider. 1. n. 3.*
 Blum.

Blum. *proc. Camer. tit. 58. num. 4.* quæ etiam adprobata per *Rec. Imp. de A. 1594. §. 60* ordnen und wollen wir. 66. ibi: es seye dann / daß sich die Partheyen de enormissima læsione beklagen würden / *quæ liquido & manifeste ex actis constare possit, adeoque pravum sit arbitrium, ut manifesta ejus iniquitas adpareat, &c.* quæ autem sic enormissima læsio, hoc arbitrio judicis determinandum relinqvunt DD. magno numero allegati à Menochio *de arbitr. jud. quest. l. 2. cent. 1. cas. 73. num. 5.* Idem obtinet in eo casu, quando in ipsam Cameram Imperialem compromittitur, ubi revisioni non datur locus, nisi ob enormissimam læsionem, *d. Rec. Imp. de Ao. 1594. §. 65. & 66.* Concordat Jus Württembergicum *p. 1. tit. 70.* ibi: Vom Ausspruch der erkieseten Schieds: Richter soll auch kein redemption stat haben. Es wäre denn/ daß jemand dadurch enormissime und zum höchsten lædirt und vernachtheilt worden.

§. XLIV.

Facile nunc judicium ferri potest de quæstione: *an à laudis arbitratorum conventionalium appellari liceat:* scilicet, non adest appellatio strictè sic dicta, quoniam illa relationem judicis inferioris ad judicem superiorem supponit; interim tamen reductio ad judicem ex causis receptis facta est loco appellationis, unde etiam multi DD. vocabulo appellationis utuntur, v. Mevius *P. 2. Dec. 280. num. 2. in not.* Schilter *prax. Jur. Rom. Exerc. 12. §. 7.* imo in ipsa *l. 32. §. 14. ff. de recept.* (v. supra §. XL.) dicitur, *exceptionem doli quandam appellationis speciem esse, quamvis hæc verba Antonio Fabro Cod. l. 2. tit. 38. Def. 6. num. 3. in not.* valde suspecta, & Triboniani, aut cujusdam inter-

pretis magis, quam Pauli elegantiam sapere videantur. Interim intuitu arbitrorum *Juris & Austregarum* res certa est, quod ab illorum sententiis appellari possit, prout ostendimus supra §. XIV. & XV.

§. XLV.

Hoc prioribus addo, laudum arbitri impugnari posse, si arbiter contra jus in thesi pronunciaverit, sive, nullitatem insanabilem commiserit, nam in hunc quoque casum non compromiserunt partes litigantes, v. §. XLI. Blum. *Proc. Camer. tit. 58. §. 4. ibi: manifestam & evidentem nullitatem.* Concordat Reformatio Norica P. I. tit. 9. leg. 1. fin. Es wäre dann / daß derselbige Ausspruch wider öffentliche Sazung der Recht / oder den Inhalt und bedingte maß des Hindergangs / oder durch gefährlichen Betrug des veranlasseten Richters ergangen wäre.

§. XLVI.

Jam ad alia. Quæstio est, utrum reductio à *Judice arbitri*, qui laudum protulit, an vero à *judice causæ ordinario* petenda sit? Dissentiunt DD. pro more, quos adducit Gail. 1. obs. 149. Judicem arbitri laudantis adeundum esse statuunt Afflict. *Decis. 51.* Angel. in l. si suspecta. §. fin. num. 2. ff. de inoff. test. communioem vero sententiam esse, quod judex ordinarius adeundus sit, testatur idem Gailius *loc. cit.* & Blum. *proc. Cam. tit. 58. num. 8.* addendo, hanc sententiam multis præjudiciis Camerae confirmatam esse. Rationem in eo ponunt, quia petitio reductionis nihil aliud est, quam provocatio ad judicem competentem, & vero causa ipsa, si compromissum non intercessisset, coram judice ordinario ventilari debuisset.

§. XLVII.

§. XLVII.

Reductionem intra decem dies petendam esse, existimant Speculator, Panormitanus, Castrensis, aliique apud Gail. *l. Obs. 150. num. 1. seqq.* ex ratione, quod hæc reductio instar appellationis fit, appellatio autem intra descendendum fit interponenda, vel, ut ego opinor, quoniam olim, si nudo pacto compromissum initum erat, illius effectus per nudam alterius contradictionem intra decem dies factam impediri poterat; interim tamen communis sententia est, quam Camera quoque sequitur, reductionem peti posse usque ad 30. annos & sic sententiam arbitri, vel arbitratoris, non transire in rem judicatam, nec producere effectum, vel actionem in factum ex re judicata, nisi post lapsum 30. annorum, Afflict. *Decis. 132.* Decius *Cons. 30. num. 6.* Paris. *Volum. 1. Cons. 45. num. 59.* Gail. *d. obs. 150. num. 2. seqq.* Blum. *proc. Camer. tit. 58. §. 11.* Arnold de Reyger *process. iudic. disput. 13. vb. 12.* ubi alias DD. opiniones adfert.

§. XLIX.

Reductioni ad arbitrium boni viri, sive iudicis, petitionæ non minus, ac appellationi, effectum suspensivum tribuunt, ita, ut si quid post illam innovetur, pro attentato haberi & ante omnia revocari debeat, Lancelot. *in tract. de attentat. part. 2. c. 16. per tot.* Mevius *P. 2. Dec. 280.* Putarem tamen, quod hic eodem modo distingvendum sit, prout alias in materia restitutionis in integrum distingvere solent, utrum scilicet læsio allegata altioris indaginis sit, an vero in continenti probari queat, v. Brunnem. *ad l. un. C. in integr. restit. postul.* Ita, ut priori casu effectum suspensivum non habeat, bene tamen posteriori. Er-

ri. Ergo etiam, si quis laudum arbitri ad arbitrium boni viri reducere velit, læsio tamen, vel aliud fundamentum petitiæ reductionis in continenti probari nequeat: sententiam executioni mandandam esse censerem, præstita cautione ab altera parte, quæ primam sententiam pro se obtinuit, quod in casum, si sententia reformatoria secuta fuerit, omnia in pristinum statum restituere velit. Alias enim sententia arbitratorum earumque effectus eluderetur.

§. XLIX.

Ultimo loco quæritur: an à iudice reductionis confirmante, vel retractante Laudum, appellari possit? DD. iterum variant. Veriorem tamen sententiam esse puto, quod appellatio locum habeat. Regulariter enim in omnibus causis appellatio permissa est, nisi expresse prohibita reperiatur: at vero in præsentî casu prohibitio appellationis ex nullo fundamento doceri potest. Deinde sententia reductionis perinde habetur, ac si à iudice ordinario primum lata esset: sed vero in hoc casu appellationi omnino locus conceditur, v. Gail. 2. *obs.* 149. *num.* 5. Blum. *proc. Camer. tit.* 58. §. 13. Blancus *de compromiss. quest.* ult. Lanfranc. de Oriano *de arbitr. qu.* 22. Arnold de *Reyger*, Consiliarius Magdeburgicus, de *process. iudic. Disp.* 13. *th.* 14.

T A N T U M,

ULB Halle

3

001 871 331

56.

1,803.
1711
1137
130
4

DISSERTATIO JURIDICA
DE

EFFECTU ET OBLIGATIONE LAUDI,

QUAM
DEO T. O. M. ADNUENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSLÆ, MARCHIONE BRANDENBUR-
GICO, DVCATUS MAGDEBURGICI GUBERNATORE,
RELIQVA,

IN ILLUSTRİ ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRÆSIDE
DN. JACOBO FRIDERICO
LUDOVICI,

J. U. D. PROF. PUBL. ET FACULT. JURID. ADSESS.
PATRONO AC FAVORE SVO ÆTATEM COLENDO,
d. 21. Mart. MDCCXI.

Placido Eruditorum examini submittet

DIETERICUS DANIEL COTTA,
COBURGENSIS.

HALÆ MAGDEB.

Litteris STEPHANI ORBANI, Acad. Typogr.